

Vízkereszt ünnepe

► Ef 3,1–7

Az evangélium dicsőséges fénye mindenkire kiárad

Az ünnepről

Az egyház második, igen régi ünnepe, amely mára szinte teljesen elhalványult. Legtöbbször hétköznapi napra esik, és akár délelőtt, akár délután ünnepeljük, általában kevesen vagyunk az ünnepi istentiszteleten. A mi egyházunk, talán egyedülként a nyugati egyházban, még a napján ünnepli, de már vannak, akik a rómaiakhoz csatlakozva a következő vasárnaphoz illesztik, tovább csökkentve az ünnep egyébként is elhalványuló fényét. Pedig az ünnep igen gazdag tartalmú. Keletről vettük át, és nyugaton még több jelentéstartalommal gyarapodott (JÁNOSSY 2008, 16. o.). Az ünnep – már a nevéből (epifánia) következőleg – az isteni dicsőség e világban történő felragyogását hirdeti: a halál árnyékának völgyében élők számára felragyog az örökkévalóság fénye. Nyugaton hármas tartalmat is kapott: 1. epifánia – az isteni dicsőség felragyog a bölcsek (pogányok) számára; 2. teofánia – Jézus Urunk meg-

kereszteltetése pillanatában maga a Szentháromság nyilatkoztatta ki magát, és jelent meg; 3. betfánia – a kánai menyegzőn mutatta meg Krisztus az ő isteni dicsőségét (JÁNOSSY 2008, 16. o.). Érdekes megnézni az ikonográfiai ábrázolásokat is, például: Jézus már édesanyja, Szűz Mária térdén ül, fején királyi korona, jobbában uralkodói jogar, bal kezében a földgolyó mint királyi alma. Ő az egész világ Ura! Kezében tartja a földet és mindent, ami rajta van... Igen hasznos elgondolkodni azon, hogy ma mit gondolnak az emberek, köztük híveink is a világ sorsáról, annak alakulásáról, életük helyzetéről, hogy az kinek, minek a hatása, irányítása alatt van (szerencse, véletlen, sors, csillagok állása stb.).

Textusunk és az ünnep

Textusunk egészen 2006-ig nem volt az ünnep ógyházi perikópáinak része. Az ősi evangélium Mt

2,1–12; az epistola (!) pedig Ézs 60,1–6. Igénk első megjelenésekor még Ef 3,2–6 volt a kijelölt szakasz, majd 2012-ben változott Ef 3,1–7-re. Jánossy Lajos idézett könyvében epistolai textusként 2Kor 4,3–6-t ajánlja, amely méltán kifejezi az ünnep lényegét, mivel Krisztus $\epsilon\lambda\kappa\omega\nu\ \tau\omicron\upsilon\ \theta\epsilon\omicron\upsilon$. Textusunk tehát viszonylag új a perikópák sorában, és csak az ősi evangélium, valamint a szintén régi és valódi epistola (Ézs 60,1–6) összefüggésében érthető az ünnepen. Az evangéliumban a pogány világ bölcsei (mágusai) fejezik ki hódolatukat a földre jött Isten előtt, akinek királyi módon adják meg a tiszteletet. Az epistolában a próféta ötszáz évvel a Király születése előtt már meghirdeti a csodatörténet: a könyörtelen elmúlás, a halál és a bűn ember által áthatolhatatlan éjsötétjében egyszer csak felragyog az Úr dicsőségének tündöklő fényessége („...*de fölötted ott ragyog az Úr...*”; Ézs 60,2b). De a tevék, az arany és a tömjén említése is figyelemre méltó ötszáz évvel korábban...

A textus megértése az előzmények ismeretében

Igénk úgy kapcsolódhat az ünnephez és az eredeti textusokhoz, hogy a levél pogányoknak szól, és tanúságot tesz Krisztus titkáról, akiben és aki által Isten üdvözítő kegyelme kiáradt minden emberre a földön. A levél az újszövetségi kánonban konkrét gyülekezethez intézett címzést kapott, de a levél szövegének kritikai ismeretében látható, hogy ez nem felel meg a valóságnak (BALIKÓ 1985, 21–22. o.).

Igénk az *ezért* szóval kezdődik. Az előző fejezet központi üzenete az Efezusban élő pogányok számára, hogy nekik is Isten kegyelméből van örök életük, úgy, mint Isten választott népének. Az apostol egybevonja önmagát, saját népét és a pogányokat, miszerint mindannyian a bűn miatt megromlott test és emberi természet következtében „*a harag fiai voltunk*” (Ef 2,3b). Pontosan azt fogalmazza meg, amit a rómaiaknak is leírt: „*Mert nincs különbség: mindenki vétkezett, és híjával van az Isten dicsőségének.*” (Róm 3,22c–23) De hirdeti Pál az örömhírt: „*Hiszen kegyelemből van üdvössé-*

getek, a hit által, és ez nem töletek van: Isten ajándéka ez.” (Ef 2,8) Ez az ajándék pedig Krisztus keresztjében kulminál, amely által az Isten minden emberi különbségtételt semmissé tett és minden embert, zsidót és pogányt új teremtséssé tett, vállalva és elszenvedve mindenkinek a bűnét. Így lett útja mindenkinek Istenhez, az élethez, az örökhöz, és csak egy út van: Krisztus. Ő maga mondja: „*Én vagyok az út, az igazság és az élet; senki sem mehet az Atyához, csak énáltalam.*” (Jn 14,6) A kereszt, Krisztus keresztje ledöntött minden válaszfalat az emberek között, amelyeket éppen az emberek – felismert vagy fel nem ismert bűneik miatt – építettek; és az Istentől távol levők, akik nem is tudtak Istenről, a kereszt által közel kerültek Istenhez, mert Isten Krisztusban közel hozta őket önmagához. Az Isten – Krisztusban véghez vitt – kegyelmes cselekedete ráépítette a pogányokat a választott néppel együtt az alapra, Krisztusra, így áll egyben és egységben az egyház, a gyülekezet épülete, amelynek minden Krisztusban hívő a tagja. Ezt az örömhírt kell az apostolnak hirdetnie Krisztus kiválasztó kegyelme által, és *ezért* viseli most a bilincseket, mintha köztörvényes bűnöző lenne. Fontos ez a közlés a pogány háttérű gyülekezeti tagok számára, mivel ez az esemény ellentétes az általános pogány felfogással, amely szerint az istenségek megóvják a hozzájuk tartozó, kedves híveiket minden rossztól, szenvedéstől (BALIKÓ 1985, 94. o.). Az apostol most a pogányok érdekében viseli az igazságtalan bebörtönzést, a bilincseket, ő „Krisztus foglya”, tehát az evangélium hirdetése miatt fogták el.

Pál az előzményekre visszautalva emlékezteti az efezusiakat, hogy kitüntetett módon értékeljék és vessék a lelkükbe mindazt, amit Isten tett velük Krisztusban, mert őbenne tárult fel Isten évezredek óta, nemzedékek elől elrejtett titka. Szép vallomásban tárja fel az apostol, hogy Isten az őt kiválasztó különleges kegyelme folytán tudatta vele az üdvös kinyilatkoztatást ($\kappa\alpha\tau\grave{\alpha}\ \alpha\pi\omicron\kappa\acute{\alpha}\lambda\upsilon\psi\iota\nu\ \acute{\epsilon}\gamma\gamma\omega\rho\acute{\iota}\sigma\theta\eta$). Ez a kinyilatkoztatás az előzőek alapján arról az isteni teremtmény cselekedetéről

szól, amely csodálatos módon egységet hoz létre a különféle emberek között: zsidók és pogányok egy testté alkottattak az egyházban, amely Krisztus teste. Így mindannyian az örök élet örökösei Krisztus által, akinek a testéhez tartozik minden Krisztusban bízó ember. Az apostol most is, mint mindig, úgy beszél a szolgálatáról, hogy közben Istenre mutatva Krisztusról szól, őt hirdeti, róla tanúskodik (Ef 3,7).

Az igehirdetés felé

Isten dicsőséges fénye felragyog, megjelenik a világban. Az esetleges kevés létszámú ünneplő gyülekezettől függetlenül kihagyhatatlan, hogy ne essen szó az ünnepről, annak jellegéről, az egyházi évben betöltött szerepéről és központi mondanivalójáról. Isten dicsőségének felragyogása (epifánia) a világ, valamint az általános emberi gondolkodás és tapasztalat szerint érdekes, váratlan helyeken és alkalmakkor tűnik fel: a Betlehem határában fekvő istállóban, ahol a bölcsek a csillag vezetése alapján megtalálták, és leborultak előtte; a Jordán folyó partján, egy egyszerű názareti ács fia megkeresztelésének pillanatában; vagy Kánában egy menyegzőn, a borrá vált víz jelében. Az apostolnak is felragyogott ez a dicsőség Damaszkusz kapujában, hogy hirdesse azután mindenkinek. Az egyház az apostolok kora óta ezt teszi, ezen az ünnepen különösen is. Isten dicsőségének felragyogását ünnepeljük, és hirdetjük, hogy Jézusban Isten szeretetének fénye beragyogja a földet, mint amikor a nap felkel reggel, és elűzi az éjsötétjét, az árnyakat. Az örökkévalóság fényessége felragyogott a mulandóság és halál által meghatározott, a bűn által beárnyékolta világban.

Isten dicsőséges fénye válogatás nélkül mindenkire kiárad. Ahogyan a nap nem válogat, kire süssön, Isten szeretetének fénye is mindenkire kiárad. Ebbe a jelentéstartalomba illeszkedik igénk úgy, hogy visszautal a napkeleti bölcsek történetére is. Az apostol Krisztus titkáról beszél, amelynek elhívott szolgálja lett, és ami addig nemzedékeken át rejtett volt,

most kinyilatkoztatott. Ezt a titkot emberi ész, értelem fel nem fogja, ki nem kutatja, magától nem látja az igazi egységet és összetartozást sem. Az ember látja, hogy minden ember ember, de mindig különbséget tesz rang, nem, vagyoni helyzet, bőrszín stb. tekintetében. Vannak hangzatos szavak, elméletek, de sem érzésekben, sem tettekben nem valósulnak meg. Nemcsak az életben, hanem a halálban is megteesszük a különbséget, lásd a sír- emlékek sokféleségét. Az apostol azonban hirdeti: Isten szeretete kivétel nélkül mindenkire kiárad, hiszen megjelent Jézusban. Ennek a szolgálatában áll ő, hogy az ige, az evangélium, a Lélek által elvégezze az ember lelkében a csodát: az Isten nemcsak őt szereti, hanem a másik embert is, akit ő esetleg hátrányosan megkülönböztet. Jézus nem csupán a zsidókért, hanem a pogányokért is (szükség szerint mással is behelyettesíthető) meghalt, dicsősége minden népre kiáradt időtől, korszakoktól függetlenül. A Krisztusban hívők, mi mindnyájan Isten országának örökösei vagyunk, és egymásnak örököstársai, az üdvösség ígéretének részesei.

Isten dicsőséges fényében vagyunk, élünk a gyülekezetben testvérekként

Ezért Krisztusban egy test vagyunk, Krisztus testének részei, a megváltottak népének teljes jogú és egyenrangú tagjai vagyunk: az egyház, a gyülekezet közössége. Ez Krisztus titka, ezt hirdette az apostol, és ezt hirdetjük mi is, ez előtt az evangélium előtt hulljunk térdre, mint egykor a bölcsek is tették.

Javaslatok az istentisztelet megtartásához

Természetesen mindhárom igének el kellene hangoznia, ne spóroljunk két-három percet Isten ígéretének rovására. A kyrie teljes mértékben egyezik az ünnep jelentésével, ezért kár lenne kihagyni: a csillag fénye vezette a bölcseket Krisztushoz; a keresztségében Isten Fiaként jelent meg (ragyogott fel) Jézus; és ő a világ világossága, akinek örökké tartó, tündöklő fényessége mindenkire kiárad, mint a felkelő nap fénysugara.

Énekek

EÉ 185, 186, 397

Igen tanulságos elolvasni az ősi vízkereshti himnusz: GYLK 657.

Illusztráció

VERS

Juhász Gyula: *Vízkeresztre*

Jövének távol, boldog Napkeletről
Három királyok, híres mágusok,
Mert hírt hallottak a csodás Gyerekről,
Kiről legenda és jóslat susog.

Ki született szegényen Betlehemben,
Kit megöletne Heródes király

S aranyat, tömjént, mirrhát lelkesedve
Hoz néki Gáspár, Menyhért, Boldizsár!

Szerecsen, indus, perzsa, mind csodálja
A Kisdedet, ki a jövő királya
S a csillagot, mely homlokán ragyog.

Ő édes, kedves. Bájjolón gagyog
S egy pintyökét néz, mely szent szeliden
A Szűz Mária vállán megpihen...

Felhasznált és ajánlott irodalom

JÁNOSSY Lajos 2008. *Az egyházi év útmutatása*. 2. kiad.

Fraternitás Magyarországi Evangélikus Lelkészek
Közössége, Veszprém.

BALIKÓ Zoltán 1985. *Az Efezusi levél*. Magyarországi
Evangélikus Egyház Sajtóosztálya, Budapest.

■ ISÓ ZOLTÁN